

AGENT, AUFSEHER ELLER FORPIGE

Den polske arbejdskraft blev rekrutteret af arbejdsgiverne enten gennem agenter, gennem de såkaldt Aufsehere eller gennem tidligere arbejdere.

I vintermånederne rejste agenterne eller Aufseherne rundt i de polske områder for at engagere landarbejdere til næste roesæson. Agenten leverede så arbejdskraften enten til en Aufseher, der tog med arbejderne til Danmark, eller direkte til arbejdsgiveren. Agenturvæsenet blev imidlertid forbudt i Galizien pga. de problemer det gav. En sådan rekruttering i flere led gav nemlig gentagne gange anledning til, at agenten havde lovet mere end Aufseheren og arbejdsgiveren kunne holde.

Polske roepiger med deres Aufseher i marken. Foto: Museum Lolland-Falster.

Aufseheren

Aufseheren tog med arbejdskraften til arbejdsstedet. Han var som regel polsktalende tysker eller tysktalende polak. Han var oftest gift og havde formodentlig erfaring med lignende jobs enten som Aufseher eller som arbejdsmand i roemarkerne eller på sukkerfabrikker f.eks. i Tyskland. Om Aufseheren i øvrigt skulle have særlige kvalifikation er uklart. Vigtigt var det dog, at Aufseheren talte tysk og polsk eller ukrainsk. Han var nemlig ofte bindeledet mellem den danske arbejdsgiver og arbejdskraften.

Rekruttering og transport

Når foråret kom, sørgede han for at samle arbejderne og føre dem med tog og færge til Danmark. Ved ankomsten til Danmark – som på Lolland-Falster ofte skete i Gedser og Nakskov – tog Aufseheren og gruppen af piger til bestemmelsesstedet. Herefter var det Aufseherens hovedopgave at fastholde pigerne i at levere et godt stykke arbejde for den danske arbejdsgiver. Ved efterårstid når arbejdet i roemarkerne var afsluttet, skulle han sørge for, at pigerne kom med færgen og tog hjem igen.

Der var meget forskel på, hvor store grupper arbejdere Aufseheren medbragte af gangen. Aufseher Otto Redantz rekrutterede f.eks. 45 kvinder og 6 mænd til Berritzgaard ved Sakskøbing til ansættelse fra 1. april til 15. december 1912. Samme Aufseher, der var bosiddende på gården, skaffede også arbejdskraft til en række mindre gårde samme år.

Forpigen

Aufseheren deltog ikke selv i arbejdet. Det var hans arbejde at lede og fordele og sørge for, at alle arbejdede. Aufseheren boede heller ikke sammen med de øvrige arbejdere. Han og hans familie havde ofte egen lejlighed eller værelse i polakkasernen.

En del polske arbejdere blev imidlertid ikke rekrutteret af en Aufseher, men derimod af en tidligere ansat pige eller karl, der gik under navnet forpige eller forarbejder. Den 1. april 1910 rekrutterede forpigen Karolina Pabian på den måde 13 piger og 2 mænd til at arbejde på gården Priorskov på Østlolland i roesæsonen.

Forpigen eller formanden boede sammen med de øvrige arbejdere og arbejdede på lige fod med dem. Den eneste forskel var, at forpigen eller -manden stod for kontakten til arbejdsgiveren, og at han eller hun fik en lidt højere løn. Denne rekruttering blev især brugt på mindre gårde, da man ikke her havde råd til en opsynsmand, der ikke deltog i det egentlige markarbejde.

Arbejdskontrakt fra 1906. Foto: Museum Lolland-Falster.

Udfasning af Aufseher-systemet

Aufseher-systemet var udkældt pga. arbejdernes arbejdsforhold. Arbejdsgiverne ønskede at forbedre forholdene for at sikre en fortsat rekruttering af polsk arbejdskraft. Dette krævede, at de stod sig godt med de lokale polske myndigheder, og desuden ønskede de at stå i bedre lys i den danske presse. Derudover blev landmændene i stigende grad vant til de polske arbejdere. Alt dette var med til at overflødiggøre Aufseher-systemet.

Alligevel fortsatte systemet på de store gårde indtil Første Verdenskrig. På godser og herregårde, hvor arbejdsstyrken var stor, havde man mange års erfaring med brug af forvaltere, der i realiteten var den danske udgave af Aufseher-systemet.

I 1914 blev mange af de tyske Aufsehere indkaldt til militærtjeneste i Tyskland, og Aufseher-systemet slutter reelt i Danmark. Ansættelsen af den polske arbejdskraft forsætter imidlertid, nu blot med den lokale danske forvalter eller en polsk forpige eller forkarl som mellemlid.

Aufseheren kunne ofte tysk og sørgede bl.a. for rekruttering og transport samt udførelse af arbejdet. Aufseheren fungerede således om mellemmand mellem arbejdsgiveren og arbejderen.